

könyv
könyvtár
könyvtáros

2000
november

A könyv- és
könyvtárkultúra
ezer éve
Baranyában

Pécs, 2000

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

9. évfolyam 11. szám

2000. november

Tartalom

Könyvtárpolitika

- A felsőoktatási intézmények könyvtárainak fejlesztési stratégiája. Beszélgetés
dr. Téglási Ágnessel, az OM főtanácsosával 3
- Hegedűs Péter:** Információval az együttműködésért: a jövő globális könyvtá-
rának megteremtése (Az IFLA 66. Kongresszusa) 17

Fórum

- Fülöp Géza:** Fogunk-e olvasni a XXI. században? 24
- Line, Maurice B.:** Állati! – A szervezeti kultúra típusai 26

Műhelykérdések

- Halász Béla:** Könyvtári hétköznapok. Múlt – Jelen – Jövő 29
- Villám Judit:** A Magyar Parlamenti Gyűjtemény: történetiség és korszerű
szolgáltatás 40
- Kürti Lászlóné:** Könyvtárközi kölcsönzés – elektronikus dokumentumküldés 47

Konferenciák

- y-y:** Zenei könyvtárosok tanácskozása Szegeden 53
- Tóth Katalin:** Elektronikus dokumentumok a helyismereti gyűjteményekben 55

Könyv

- Sz. Nagy Lajos:** A sokszínűség egysége 57
- A sajtótörténet-írás nehézségei 59

From the contents

Strategic plan for developing academic libraries. Interview with dr. Ágnes Téglási, chief counsellor of Ministry of Education (3);

Péter Hegedűs: On the 66th conference of IFLA (17);

Béla Halász: Everyday life in the library – some important topics (29)

Cikkeink szerzői

Fülöp Géza, informatikus (Marosvásárhely); *Halász Béla*, a Veszprémi Megyei Könyvtár igazgatója; *Hegedűs Péter*, az OSZK főigazgató-helyettese; *Kürti Lászlóné*, az OSZK osztályvezetője; *Line, Maurice B.*, angol könyvtári szakíró; *Sz. Nagy Lajos*, a 3K szerkesztője; *Tóth Katalin*, a Miskolci Városi Könyvtár munkatársa; *Villám Judit*, az Országgyűlési Könyvtár munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Biczák Péter (elnök)

**Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
Poprády Géza, dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Győri Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791

Közreadja: az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Monok István**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az ETO-Print Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Balogh Mihály**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta a

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 3000 forint. Egy szám ára 250 forint

HU-ISSN 1216-6804

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

A felsőoktatási intézmények könyvtárainak fejlesztési stratégiája

Beszélgetés dr. Téglási Ágnessel,
az OM főtanácsosával

– Kedves Ágnes! A felsőoktatási intézmények könyvtáiról sok szó esik mostanában. Nem véletlenül. Igen jelentős könyvtárakról van szó, amelyeknek számos problémája közimert. De előtérbe kerültek a könyvtárak a felsőoktatási integráció pertraktálása következtében is. Úgy tudjuk, helyzetük, állapotuk felmérésére – mert hisz igen sok bizonytalan adat volt forgalomban – idén igen nagy erőfeszítéseket tett az Oktatási Minisztérium. De mielőtt e felmérések eredményei felől érdeklődnék, hadd kérjem arra, hogy szóljon e könyvtárak minden bizonnyal sajátos jellegéről, helyzetéről.

– A felsőoktatási intézmények könyvtárai, de különösen az egyetemi könyvtárak hivatottak arra, hogy nagy értékű külföldi szakirodalommal lássák el a hazai kutatásban, oktatásban résztvevőket, hiszen feladatuk, hogy a tudományos élet nemzetközi vérkeringésébe bekapcsolják az országot. Köztudott, hogy a tudományos információ ára, bár soha nem volt olcsó, folyamatosan emelkedik, így ennek beszerzése évtizedek óta égető gondot jelent nemcsak egy-egy intézmény számára, hanem országos méretekben is. Ez a tevékenység nem tehető ki ad hoc beszerzésnek, pályázati szerencsének, itt hosszú távú megoldások és garanciák keltenek az állomány gyarapítására, a friss tudományos eredmények rendszeres, folyamatos megvásárlására.

Használóit tekintve is eltér a többi könyvtártípustól, hiszen nem kell a használókat toboroznia, nem feladata a használói létszám növelése, hanem a meglévő, adott hallgatói, oktatói gárda ellátását hivatott biztosítani. Ez a réteg a legaktívabb könyvtárhasználó, rájuk hivatkozik mindenki, amikor több forrást akar megnyerni könyvtára számára. Fontos ezért, hogy a felsőoktatáson belül teremtsünk olyan feltételeket, amelyek lehetőséget biztosítanak a jobb és javuló könyvtári ellátáshoz, a hallgatói létszám növekedésével és a megváltozott használói szokásokkal párhuzamosan.

Tehát a felsőoktatási intézmények könyvtárainak fejlesztése az egész könyvtári rendszer egészségesebb működését is elősegíti, hiszen ha a többi könyvtártípusban nem jelentkezik, ill. csökken a hallgatói igény, akkor a nemzeti könyvtár, valamint a közkönyvtárak saját funkcióik ellátására tudnak koncentrálni.

Az információs társadalom, a tudás társadalma feltételezi az intelligens polgárok számának növelését, a felsőoktatásban végzettek számának emelkedését, valamint az életen át tartó tanulás, átképzés, továbbképzés stb. életformává válását.

Az információhoz való szabad hozzáférés, a tudással, információval élni tudó (és nem visszaélő) végzett szakemberek kibocsátása a felsőoktatási intézményekből a könyvtári kultúrától is függ!

– *Milyen felmérések voltak, mit eredményeztek a számbavételek, mik e könyvtárak pozitívumai, negatívumai, hogyan állnak jelenleg?*

– Rossz pozícióból indultak a könyvtárak: a rendszerváltáskor elhanyagolt, rosszul finanszírozott szervezeteket örökölték át a felsőoktatási intézmények.

Az *elaprózott szervezeti, szerkezeti felépítés* még markánsabban jelentkezik az integráció után. Ezen a problémán enyhítenek az információ- és kommunikációtechnikai fejlesztések, a hálózat kiépítése, de még ezzel együtt is nehezen megvalósítható a több mint 900 tanszéki könyvtárban az információhoz való *hozzáférés egyenlő esélyeinek* biztosítása a hallgatók és oktatók számára, és a *racionalis működtetés* is megkérdőjelezhető.

A felsőoktatási intézmény könyvtárainak együttese, azaz könyvtári rendszere integrálja a diákokat, az oktatókat és a kutatókat, így egységesen kell, hogy szolgáltatást biztosítson mindegyik réteg számára. Az *intézményi integráció* szükségessé teszi a szolgáltatások egységesítését, az intézményi hallgatóinak egyenlő jogok és közel azonos feltételek biztosítását minden tagkönyvtárban.

A felsőoktatás terén a *hallgatói létszámnövekedés* maga után vonja az *önálló tanulás*, információkeresés és információfeldolgozás készségének kialakítását, ami azt jelenti, hogy a könyvtárak közvetlenül is be kell, hogy kapcsolódjanak a tanítás–tanulás folyamatába a *használok képzése* révén.

A létszámnövekedéssel együtt járó fejlesztések lemaradása, pl. könyvtári állományfejlesztés, a könyvtári férőhelyek száma stb. komoly terhet jelent a könyvtárak számára is, különösen akkor, ha párhuzamosan a fejlesztéssel korábbi lemaradásaikat is be kell hozniuk.

A kutatás alapfeltételeinek megteremtése elképzelhetetlen a szakirodalommal való ellátás folyamatos, rendszeres biztosítása, a kutatás információs hátterének kiépítése nélkül.

Az *oktatás minőségének javításához* a könyvtári/információs szolgáltatások nagy mértékben hozzá kell, hogy járuljanak, mivel szakirodalmi, információs bázis nélkül nincs minőségi oktatás, kutatás.

A korábban született tervezési dokumentumok, a szakirodalom és a személyes konzultációk alapján kirajzolódott, hogy két alapvető felmérést kell elvégezni ahhoz, hogy a felsőoktatási intézmények stratégiai tervét kialakíthassuk.

Köszült egy fejlesztési terv az egyetemi könyvtárak *külföldi folyóirat-ellátottságáról* és az igényekről, valamint javaslat a *beszerzésről* és annak pénzügyi vetületéről (1999. szeptember–december) egy háromtagú szakértői csoport közreműködésével. Az állománygyarapítás mind az oktatás, mind a kutatás alapvető bázisa kell, hogy legyen, így finanszírozása is több-összetevőjű – derül ki többek között az anyagból.

A felmérésből kiténik, hogy a *külföldi folyóirat-beszerzés* (a jelen előfizetések és egy szerény mértékű kiegészítés) összértéke az egyetemi könyvtárakban 12 mil-

lió USD éves költséget jelent, aminek egy jelentős részét – a magfolyóiratok beszerzését – célszerű lenne központi keretből biztosítani.

Ezt követte a felsőoktatási intézmények *könyvtári vagyonának feltérképezése* (2000. február–április), amelynek célja az egyetemi könyvtárak szervezeti, szerkezeti felépítésének megismerése, a személyi, tárgyi és információs vagyon (dokumentumbázis) számbavétele.

Kiemelendő, hogy az integráció kapcsán még szembetűnőbb a *könyvtári rendszer szétaprózottsága*, hiszen 11 egyetemen 907 tanszéki könyvtár működik, s ezek közül 477 tanszéki könyvtár működéséről a központi könyvtárban nincsenek adatok!! A több lépcsős szervezeti felépítés és a szétaprózottság mellett probléma, hogy nincs egységes szervezeti keret, alá- és fölérendeltségi viszony, egyes tanszéki könyvtárak a központi könyvtárhoz, mások kari könyvtárakhoz tartoznak.

Hogy mik a könyvtárak erősségei, pozitívumai? Több ilyen is sorolhatnék. Ilyen, mindenek előtt az állományuk. A pénzügyi keretek szűkösségéhez mérten körültekintő és *szisztematikus válogatással* alakultak/alakulnak a gyűjtemények. A történeti értékű dokumentumok (legtöbb esetben különgyűjteményként) köre, nagysága impozáns. Az anyagi lehetőségekhez mérten gyorsan reagálnak a piaci változásokra, a modern hordozók könyvtárban való megjelenése, a több szempontú megközelítés érvényesítése a beszerzés során elsősorban mennyiségi lemaradást mutat a fejlett nyugati világ könyvtáraival összevetve.

Pozitívum az infrastruktúra kiépítettsége is.

Az NIIF fejlesztése, az akadémiai hálózat kiépítése, majd bővítése jótékony hatással van a könyvtári együttműködésre, az adatbázisok fejlesztésére. Jó ütemben halad a számítógépes katalógusok építése, a visszakeresési lehetőség, a közös felületek kialakításának fejlesztése *országos összefogás* credményeként (VOCAL, MOKKA).

A könyvtárak belső működési rendjét nagy mértékben segíti az *integrált könyvtári rendszerek* bevezetése. A 90-es évek végére ez a legtöbb felsőoktatási könyvtárban már rutin szerint működik (kivételek a művészeti egyetemek könyvtárai), s ma már egyértelmű, hogy nem okoz gondot a többféle rendszer egymás mellett élése. A felsőoktatási könyvtárakban a legelterjedtebbek a Corvina, az Aleph, az Oracle, a TinLib, a Dynix stb. integrált rendszerek. Új költségtényezőket jelent viszont fenntartásuk, időről időre a felújításuk.

A számítógép mint munkaeszköz a 90-es évek elejétől elterjedt és jól bevált a könyvtári munkában. Ezek folyamatos felújítása, cseréje időről időre megoldandó feladat.

Jó ezeknek a könyvtáraknak a személyi ellátottsága. A központi könyvtárak és a kari könyvtárak személyi ellátottsága, *szakképzettsége magas színvonalú*, a könyvtárosi végzettség mellett a szakirányú végzettséggel is rendelkezők száma kielégítő, bár még mindig domináns a bölcsész, de közgazdász, műszaki, agrár és egyéb végzettségű is található a központi és a kari könyvtárakban. 14 egyetemen 1081 fő dolgozik a könyvtári rendszerben, ebből 599 fő a központi könyvtárakban, 180 fő a kari könyvtárakban. A tanszéki könyvtárak munkaerő-ellátottsága csak részben ismert, 7 intézményben 302 fő dolgozik. (Itt leépítés vagy munkaerő-átcsoportosítás lenne célszerű a tanszéki könyvtárak racionalizálása kapcsán).

Az 1/2000. évi NKÖM rendelet a *szakmai továbbképzésről* keretet biztosít a szakmai fejlődéshez, és forrást is rendel mellé, bár gondot okoz a 7 évre szóló terve-

zés és a képzési programok kínálatának a hiánya. Fontos, hogy a továbbképző programok akkreditációja mielőbb elkezdődjék.

A nemzetközi trendeket követve a hazai könyvtárak is fokozatosan váltanak a gyűjteményközpontú könyvtártól a *szolgáltatásközpontú könyvtár* felé.

A használói igényekhez igazodó szolgáltatások bevezetése, a *könyvtár falain kívül is elérhető adatbázisok* használata a legtöbb könyvtárban működő gyakorlat.

A könyvtári rendszeren belül e könyvtártípus látja el a legtöbb használót.

A reprográfiai szolgáltatások, a piaci ár alatti másolási lehetőségek jól működtek, bár ezeket most fenyegeti a szerzői jogi törvény.

És persze sorolhatom a gyenge pontokat is. *A szakma érdekérvényesítő képességének hiányát.* Azt, hogy az intézményen belül egyéni kapcsolatteremtő képesség (lobbyszás) alapján alakul a könyvtár helyzete, nincsenek normák, amelyeket kötelező érvennyel biztosítani kellene minden felsőoktatási intézményben, a teljes könyvtári rendszerre vonatkozóan. Célszerű a szakirodalmi ellátást, a könyvtárra fordított összeget, az egy hallgatóra jutó beszerzési keretet figyelembe venni.

Országos, szakmai szinten is hiányzik az érdekérvényesítés. Nemzetközi szinten a könyvtárak az információs társadalom alapintézményei, a könyvtárosoknak ennek megfelelően rangjuk és tekintélyük van. Az informatika – mint technika, hálózati háttér – mellett a tartalmi kérdések, az információ szerkezete, feltártsága, visszakereshetőség tétele nagyobb súllyal esik latba, mint a technikai tudás, hiszen a tartalomipar termékei képezik a maradandóbb értéket a társadalom számára.

A szerzői jog megkötései ellen hiányzik egy támogatott, egységes szakmai platform, hiszen a szolgáltatások színvonalának romlásához vezetnek mindazok a megkötések, amelyek a szerzők, előállítók jogait védik. Az Egyesült Királyságban létezik egy önálló Lending right (kölcsonzési jog) törvény, amelyet célszerű behatóbban tanulmányozni a szerzői jogi törvény ellensúlyozása érdekében.

Jelentős negatívum a könyvtári rendszer szétaprózottsága.

A szétaprózott szerkezet az erőforrásokat is szétaprózza, nincs a XX. század végének megfelelő könyvtára sem a felsőoktatásnak, nemhogy a XXI. század elvárásainak meg tudna felelni! Az épületeket nem a könyvtári funkciónak megfelelően alakították, sokkal inkább szükségmegoldásokat követő gyakorlatot ismerünk. Folyosók beépítése, több szinten, kisebb-nagyobb terekben más-más funkciót betöltő zsúfolt terek kialakítása nem egyedi eset. Ilyen körülmények között ergonómiai vagy esztétikai követelmények már sajnos fel sem merülnek.

A szabadpolcos tér minimális kapacitása, a használói férőhelyek szűkössége, a számítógépes munkaállomások alacsony száma a legelőször orvosolandó gond.

A hozzáférést alig biztosító tanszéki könyvtárak összevonása, kari, intézeti könyvtárba való beolvasztása hosszú folyamat, de el kell kezdeni, mint ahogy erre már példa az ELTE és a BME törekvése.

Az eddigi két felmérés világosan mutatja, hogy nehezen összemérhetőek, vizsgálhatóak a könyvtárak, hiszen *nincs egységes mérési rendszer, ill. módszer.* Hiányzik a teljesítménymutatók általában könyvtárakban alkalmazandó köre és a felsőoktatási könyvtárak speciális helyzetéhez igazodó specifikus mutatók rendszere. A hazai könyvtárak összevetése is nehéz, és az Európai Unió mérési, értékelési gyakorlatába sem tudunk bekapcsolódni, hiszen alapvető adatokat nem gyűjtünk, ill. nincs megfelelő definíciórendszerünk adott fogalmak értelmezésére, egységesítésére.

Gyengeség a belső hálózatok hiányossága.

Az NIIF-fejlesztések az integrált egyetemek központjainak HBONE-ra kötését célozták meg, *a földrajzilag távol eső telephelyek hálózati kapcsolatkialakítása nem megoldott.* Ezzel a problémával már foglalkozik a NIIF programtanács, de fontos kérdés ez a könyvtárfejlesztés szempontjából is, hiszen például a nagy sebességű hálózat Veszprémig eljut, de a hozzá tartozó Keszthely már nem érhető el azonos feltételekkel.

Az állományokkal kapcsolatos negatívumok sorában a redundanciára hívnám fel a figyelmet.

Az integráció kapcsán a felsőoktatási intézmény könyvtári rendszerében különösen *a magyar anyag nagy átfedést, sok duplum példányt eredményez.* Szükséges egy átgondolt, szisztematikus selejtezést anyagilag is segíteni, mielőtt ezek a dokumentumok számítógépes feldolgozásra kerülnek. A hazai folyóiratok közül számtalan olyan cím van, amelyet az elmúlt 40 év alatt kötelező jelleggel megvásároltak a könyvtárak (pl. Béke és Szocializmus), s amelyből most kb. 40 évfolyamnyi anyag 3-4 példányban található meg egy integrált intézmény könyvtári rendszerében.

A hazai szakkönyvek selejtezése is régóta várat magára, sok intézmény archíválási funkciót is vállal (feleslegesen), és nehezen megy bele a selejtezés hosszadalmas és fárasztó munkájába.

Ugyancsak ide tartozik *a hozzáférés hiánya.*

A szabadpolcon hozzáférhető dokumentumok aránya minimális, átlagban 30% körül mozog, bár az átlag óriási különbségeket takar: az ELTE Egyetemi Könyvtárában és a Szegedi Tudományegyetem Központi Könyvtárában pl. az állomány 4%-a van szabadpolcon. Jobb a helyzet az ún. új egyetemeken (pl. Veszprém, Miskolc), illetve a főiskolákon, valamint a főiskolai karok többségében.

Az állomány számítógépes feldolgozottsága 10 könyvtár esetében 50% alatti, zömmel 12–25% között mozog. A felmérésben e kérdésre választ adó 14 könyvtár közül csak 2 könyvtár éri el, illetve haladja meg a 75%-os feltártságot. (Ezek kisebb és újabb gyűjtemények)

A nyitva tartás a hozzáférés egyik mutatója, így érdemes kiemelni, hogy a tanzéki könyvtárak nyitva tartása átlagban heti 20–25 óra, a központi könyvtárakban heti 60 óra az átlagos hozzáférési lehetőség, vizsgaidőszakban néhol eléri a heti 87 órát (Semmelweis Egyetem!)

A kötelező irodalom és a jegyzetek kevés példányban állnak a hallgatók rendelkezésére, ez állandó gondot jelent, sok esetben ezen állományrészek eltűnését eredményezi.

Komoly gondok vannak *a nemzetközi szakirodalom beszerzése terén* is.

A külföldi folyóiratok beszerzését nem lehet ad hoc pályázati szerencsének kitéve beszerezni, itt hosszú távú megoldás szükséges, egyrészt mivel olcsóbb megoldást kínál, másrészt biztosítja, hogy egy-egy folyóirat nem hiányosan, hanem teljes egészében megtalálható a könyvtárban. Könyvtári gyűjteményben nem engedhető meg, hogy egy évfolyam kimaradjon egy tudományterület ún. magfolyóiratából.

Az elektronikus információhordozók esetében is hasonló a helyzet, nehezítve azzal, hogy ha a folytonosságot akarja biztosítani a könyvtár, akkor ez már a második, ill. a további években nem tekinthető valóságos pályázatnak. A legtöbb pályázati kiírás limitálja a kérhető összeget, így félmegoldások születnek pályázati vásárlás címén.

Hiányosság, hogy a *számítógép* mint a használók segédeszköze, *mint az információkeresés és -feldolgozás eszköze nem igazán elterjedt a könyvtárakban*. A központi könyvtárakban a munkaállomások száma kicsi, a BME Központi Könyvtára vezet 30 terminállal! Helyenként a kari könyvtárakban jobb a helyzet, itt maximum 50 gép áll az olvasók rendelkezésére (ELTE kari könyvtárai, összesített adat). Az információ-keresés modern eszközeinek alkalmazása, egységes rendszerek, felületek kialakítása fontos feladata az integrált intézmény könyvtári rendszerének, de a teljes könyvtári rendszernek is.

Szemben a hagyományos és bevált dokumentumszolgáltatással (kölcsonzés, könyvtárközi kölcsönzés, másolatszolgáltatás, tájékoztatás), *kialakulatlan, ill. kezdetleges* stádiumban vannak az *információszolgáltatás* (internetes témafigyelés, Intranet kialakítás, tájékoztatás elektronikus forrásokból stb.) különböző formái – ennek személyi, tárgyi feltételeit meg kell teremteni, ill. javítani kell.

A használók képzése, az információs kultúra könyvtári alapjainak megismertetése, az információkeresés, válogatás, értékelés módszereinek elsajátíttatása marginális figyelmet kap a legtöbb intézményben. *s csak személyes kapcsolatok mentén szerveződik.*

– *Az OM-nek nyilván van valamiféle jövőképe a könyvtárak vonatkozásában, hisz csak meghatározott jövőkép birtokában alakítható ki a fejlesztési koncepció, fejlesztési stratégia. Hogyan foglalná össze ezt a jövőképet?*

– A könyvtár olyan központi szolgáltató egysége a felsőoktatási intézménynek, amely az egyetemek küldetésnyilatkozatában megfogalmazott általános, az oktató és kutató, valamint a tanulmányi tevékenységgel kapcsolatos egyetemi célokat, egyetemi politikát és folyamatokat mindenkor támogatja. Ezzel párhuzamosan nyilvános könyvtári funkcióit is betölt, és könyvtári eszközökkel és módszerekkel, támogatja az életen át tartó tanulást, valamint az állampolgári igényként is jelentkező kutatói igényeket. Fontos szerepet tölt be az oktatásban is az információkultúra könyvtári alapjainak megismertetésével, a módszerek és technikák elsajátíttatásával az önálló ismeretszerzés folyamatában, hogy az információáradatban eligazodni képes, válogatásra, értékelésre kész hallgatók kerüljenek ki a felsőoktatási intézményekből.

Ebből következően a felsőoktatási intézmény könyvtára, illetve könyvtári rendszere a minőségi oktatás színtere és bázisa, ahol oktató és hallgató egyenlő feltételek mellett használhatja az oktatás–tanulás folyamatát segítő dokumentumokat, ill. információt. A tudományos kutatás infrastruktúrájának fontos része. A hallgatók információkultúrájának (információkeresés, válogatás, értékelés) megalapozója és eszköztára. Dolgozószoba, amely hosszú nyitva tartásával és jól kialakított elektronikus környezetével ideális tér a hallgatók önálló munkavégzéséhez, az információkereséshez és -feldolgozáshoz, valamint információközpont és szabadidőközpont is, teret engedve a hallgatók egymás közötti kapcsolatainak erősítésére, valamint a különböző kommunikációs formák művelésére.

– *Az eddig elmondottak alapján valóban láthatóvá válnak a szakember, a könyvtáros számára bizonyos fejlesztési tennivalók, fejlesztési irányok. Ezek kidolgozása azonban – a részletekben rejtezik az ördög – hatalmas munkát kívánó, igen kemény szakmai feladat. Milyen fejlesztési irányokat fogalmazna meg Ön?*

– Az eddig elkészített két háttéranyag világosan mutatja, hogy mindenképp meg kell teremteni a teljesítményméréshez szükséges egységes adatszolgáltatást, ki kell dolgozni a *teljesítménymutatók egységes rendszerét*, amely hozzásegít ahhoz, hogy közös nyelvet beszéljünk szakmán belül, és adataink nemzetközi méretekben is összehasonlíthatóak legyenek.

Az NIIF hálózata az információáramlás alapját képezi. A sáv szélesség bővítése lehetővé teszi a tartalomipar fejlesztését és hálózati úton történő szétszórását. Megoldandó viszont a földrajzilag távol eső integrált *intézmények telephelyeinek hálózati kiépítése*, hiszen ez saját erőből nem megvalósítható. Pl. ha a Veszprémi Egyetem hálózati fejlesztése csak Veszprémig húzódó vonal kiépítését jelenti, akkor Keszthelyen a könyvtárba nem jutnak el azok a szolgáltatások, amelyek országosan hozzáférhetőek kellene hogy legyenek. Szükséges a könyvtárak számítógépes infrastruktúrájának rendszeres fejlesztése, megújítása, bővítése.

A változás menedzseléséhez a *humán hálózatok, kapcsolatok* kiépítése és fenntartása éppen olyan fontos, mint az információ- és kommunikációtechnika fejlesztése. A folyamatos párbeszéd fenntartása, konferenciák, szemináriumok, szakmai fórumok működésének a támogatása fontos feladat, ami az integráció kapcsán még nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon. Szükséges a szakmai szervezetekkel (EKK, az IKSZ és az MKE stb.) is a folyamatos párbeszéd biztosítása.

A NKÖM Könyvtári Osztályával a jogszabályok előkészítése során szükség van egyeztetésre, megbeszélésre, közös álláspontok kialakítására, szakmai konzultációs alkalmak teremtésére. Fontos feladat az érvényben lévő kulturális törvény felsőoktatási könyvtárakat érintő paragrafusainak a revideálása. Szakmai szervezetek bevonásával újra kell gondolni, majd szakértők felkérésével át kell fogalmazni a rendelet többféleképpen értelmezhető passzusait a nyilvános könyvtári ellátásról.

Kiemelt hangsúlyt kell, hogy kapjon a *szerzői jogi kérdések* könyvtárak számára is megnyugtató rendezése, amelyhez nem elegendő a szakmai fórumok összefogása, itt *kormányzati segítség* is szükséges. Veszélyben van a kutatáshoz használható szakirodalom bizonyos keretek közötti másolási gyakorlata, és új kereteket kell kialakítani az elektronikus információ felhasználásához. Az EU csatlakozás kapcsán számolnunk kell azzal, hogy a copyright törvények extra kiadásokat rónak a könyvtárakra.

Fontos a *nemzetközi programokban való részvétel* (Európai Unió, British Council) különösen az alábbi területeken: új szolgáltatások kialakítása, az életen át tartó tanulás intézményrendszerében a könyvtárak szerepének meghatározása, teljesítménymutatók kidolgozása, magfolyóiratok országos rendszerének kialakítása, digitalizálás stb.

A könyvtárápítás, bővítés kapcsán követendő legfontosabb alapelvek: a hallgatói férőhelyek számának növelése, a helyben használat tereinek bővítése, a számítógépes munkaállomások: információkereső és információfeldolgozó övezetek kialakítása a tanulás és a kutatás támogatására. A számítógépes munkahelyek kialakításának térigénye kétszer akkora, mint a hagyományos olvasótermi férőhelyek térigénye. A számítógépes munkaállomások létrehozásának igénye rohamosan nő, s bár ezek elhelyezése egy felsőoktatási intézményen belül lehet megosztott (kari, tanszéki laborok), mégis a leggazdaságosabb és a legbiztonságosabb ezeket a könyvtárba telepíteni. Egyrészt sokszor a nyomtatott és az elektronikus információt együtt kell felhasználni, másrészt mind a technikai segítséget, mind

a felügyeletet könnyebb egy megjelölt helyen megteremteni, mint számtalan szét-szórt kisebb-nagyobb teremben. A könyvtárak hosszú nyitva tartása lehetővé teszi, hogy a hallgatók akár 10–12 órát dolgozhassanak.

A raktári anyag jelentős részének szabadpolcra kerülése vagy ha ez nem megoldható, akkor nyitott raktárak kialakítása, azaz a szabadon hozzáférhető állományrészek arányának jelentős növelése a cél. Figyelembe kell venni a tudományterületek szakirodalmi avulásának idejét! Míg a fejlett nyugati világban a szabadpolcos tereket csökkentik, és raktárakat kezdenek kialakítani, addig nálunk fordított a helyzet: a minimális szabadpolcos övezeteket kell növelni a raktári helyek csökkentésével. Optimálisnak tűnik egy 60–40 százalékos arány a szabadpolcos elhelyezés javára.

Ugyanakkor az elektronikus információhordozók terjedésével nem támogatandó a nagy mértékű alapterület növekedés, inkább törekedni kell az állomány dinamikus fejlesztésére, ami magában foglalja a régi, elévült dokumentumok folyamatos selejtezését is, a gyarapítással párhuzamosan. Az állomány elhelyezésére szolgáló raktári és szabadpolcos négyzetméterre vonatkozó igényeket egyenként kell megvizsgálni és elbírálni a meglévő állomány, az éves gyarapodás és a tervszerű selejtezés függvényében.

Kívánatos tanulási forrásközpont létrehozása, a tanulás és kutatás optimális feltételeinek megteremtése modern elektronikus környezet kialakításával.

Fontos, hogy a könyvtár, illetve a könyvtári rendszer minden telephelyc hálózati összekapcsolással működhessen; a felsőoktatási intézmények Informatikai Központjaival együttműködve biztosítani kell a korszerű informatikai infrastruktúrát és a kapcsolódó jogtisztá szoftverek használatát.

A belső terek kialakításánál figyelmet kell fordítani a különféle funkciók egymás mellett élésének biztosítására: a mozgalmasabb információs központ és szabadidős központ építészetileg is el kell, hogy különüljön a nyugodt, elmélyült tanulást biztosító kutató övezetektől.

Könyvtári beruházásoknál célszerű figyelembe venni az IFLA előírásait, normáit.

A szétaprózott struktúra egyben tartására két modell van kialakulóban:

Központi könyvtár irányítása alatt működik az intézmény minden könyvtára, ezek egységes rendszert alkotnak, a központi könyvtár koordinál olyan tevékenységeket, mint a beszerzés, a könyvtári számítógépes rendszer működtetése, fenntartása, a feldolgozás egységesítése, a szakmai továbbképzés stb.

A könyvtári rendszerben nincs tényleges központi könyvtár, hanem a szakkönyvtárak együttese rendszerként, hálózatként működik egy központi koordináló szerv (hivatal) irányításával. Ebben az esetben is azokat a feladatokat kell ellátni, mint a fenti esetben, bár tényleges könyvtári háttér nélkül. Itt hiányt jelent a központi könyvtár, egy általános, magas színvonalú kézikönyvtári gyűjtemény, valamint a szakkönyvtárakban nem gyűjtött szakirodalom, különösen az interdiszciplináris területeken.

Elérendő cél, hogy a tanszéki könyvtárak számát radikálisan csökkentsék az intézmények, beolvastva az állományt a kari, intézeti vagy központi könyvtárba, munkaerőt szabadítva fel és hozzáférhetővé téve az állományt a hallgatók számára is. Ez a racionalizálási folyamat elkezdődött az ELTE-n és a BME-n. Az OM pályázat útján kívánja támogatni e törekvéseket azzal a céllal, hogy az intézményen belül *a könyvtári rendszer világos, átlátható szerkezetű legyen, s minél ke-*

vesebb hierarchiai lépcsőfoka legyen a rendszerben található könyvtáraknak. *Rövid távú cél az egy könyvtári rendszeren belüli három lépcsős alá- és fölérendelt-ségi rendszer megvalósítása*: központi – kari, ill. intézeti – tanszéki könyvtárakkal. Az új szervezeti struktúrában elsősorban a tanszéki könyvtárak számát kell radikálisan csökkenteni. Hosszú távú cél a tanszéki kis könyvtárak megszüntetése, s ezzel egy kétlépcsős rendszer kialakítása.

A szervezeti, szerkezeti keret átalakításával párhuzamosan *a feladatok racionalizálása* is meg kell, hogy kezdődjék. Ide tartozik az egységes beszerzés és feldolgozás éppen úgy, mint a szolgáltatások egységesítése, minden helyen azonos színvonalú szolgáltatás működtetése, az átkölcsönzések rendszerének kialakítása, a másolat-szolgáltatás biztosítása, azaz a beszerzés–feldolgozás–szolgáltatás folyamatának átszervezése.

A koordinációs tevékenység az alábbi területekre terjed ki: egységes dokumentum- és információbeszerzés; a könyvtári integrált rendszer(ek) egységes kezelése, fejlesztése; a meglévő állomány összehangolása, régi duplum anyagok selejtezése (elsősorban hazai folyóiratok, szakkönyvek); az állomány egységes kezelése. A gyűjteményeket élő, dinamikusan változó szakirodalmi bázissá kell fejleszteni, amely egyaránt szolgálja az oktatást és a kutatást.

A szakemberek továbbképzését, átképzését egységes terv szerint célszerű végzni, hatékonyabbá kell tenni a kis tanszéki könyvtárakban dolgozó munkatársak munkavégzését; s feladat az egységes arculat megteremtése, a szolgáltatások rendszerének újragondolása, egymásra építése, valamint új információs szolgáltatások elindítása.

Ezek megvalósulását, gyorsítását az OM szintén fontos feladatnak tartja.

Az intézmények könyvtári rendszerének finanszírozása az anyaintézményéhez hasonlóan négy forrásból tevődik össze: hallgatói, képzési normatíva, kutatási normatíva, programfinanszírozás, valamint saját bevétel.

Mivel a felsőoktatási könyvtárak nem önálló részjogkörű költségvetési szervezetek, fenntartásuk, állománygyarapítási kereteik nagy mértékben függenek az egyetemi vezetés belátásától, ill. döntéseitől. A nemzetközi gyakorlatban két módszer alakult ki a könyvtárak finanszírozására. A fenntartótól kapott képzési és létesítmény-fenntartási normatíva, valamint kutatási normatíva adott százalékát előre leemelik az intézmények (top slicing) a központi szolgáltató egységek fenntartására, működtetésére. A másik megoldás, hogy a karoknak leosztott pénzből a karok összeadják a központi szervezeti egységek számára a fenntartás, működtetés költségeit, amiben az állománygyarapítás is benne van. Ez utóbbi jelen hazai viszonyaink között nehezen látszik megvalósíthatónak.

Ki kell dolgozni egy finanszírozási modellt, amely magában foglalja a központi ellátást (ilyen az elektronikus információszolgáltatás, a magfolyóiratok előfizetése), és az egyes intézmények számára is javasol könyvtár-finanszírozási modelleket. A könyvtárak beszerzési keretének meghatározásánál nemcsak a hallgatói létszámot kell figyelembe venni, (amely esetben nem számolhatunk FTE – full time equivalent – hallgatóval, hiszen a könyvtári kölcsönzés, helyben használat szempontjából egyenértékű a nappali és a levelező hallgató (!), hanem a dokumentum, ill. az információ ára is egyfajta szorzóként kell, hogy szerepeljen.

Az állományfejlesztés az egyik leginkább pénzigényes területe a könyvtárak finanszírozásának. A könyvtári állomány hatékonysága nehezen mérhető, a tudományos információ ára magas, és egyre növekszik, a beszerzett információ, ill. dokumentum megtérülése csak indirekt módon mutatható ki, hiánya viszont komoly károkat okoz, visszavetheti mind az oktatás, mind a kutatás színvonalát.

A *hazai szakirodalom* beszerzésére jól működő pályázati formák léteznek. Az Országos Dokumentumellátó Rendszer (ODR) programja a hazai termés könyvtárakba kerülését hivatott segíteni. Az egyes könyvtárak költségvetése és a kiegészítésül szolgáló pályázati lehetőségek biztosítják ezen dokumentumok beszerzését, ezt a gyakorlatot célszerű fenntartani.

A *külföldi szakirodalom* beszerzése viszont égető gondot jelent, s ezek megvásárlása elsősorban a tudományos és szakkönyvtárak feladata. A külföldi szakkönyvek közül a nagy értékű kézikönyvtári anyagok, lexikonok, enciklopédiák, segédkönyvek beszerzéséhez időről időre szükség lenne pályázati támogatásra. Az igazán komoly problémát viszont a külföldi folyóiratok előfizetése jelenti, hiszen itt nem lehet pályázat útján megoldani a beszerzést, itt szükség van központi segítségre, az ún. közös forráshasznosítás és forrásmegosztás rendszerének kialakítására.

A *külföldi folyóirat-előfizetések* hosszú távú megoldását csak úgy lehet elképzelni, ha a tudománypolitika fontos elemének tartjuk a szakirodalmi ellátást, így a kutatástámogatás részeként fogjuk fel az egyetemi könyvtárak külföldi folyóirat-beszerzéseit. További teendők: tudományterületenként állománygyarapítási normatívát kidolgoztatni, és ezzel párhuzamosan összeállítani egy-egy tudományterület magfolyóiratainak jegyzékét a tudomány jeles művelőinek szakértő közreműködésével. Ehhez rendelkezésre áll a fent említett anyag melléktermékeként elkészített folyóirat-adatbázis, amely az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának tulajdona. Az ő körükből lehetne kiválasztani azokat a szakértőket, akik e munka könyvtári részét végzik.

Az *elektronikus információszolgáltatás (EISZ)* része a külföldi folyóirat-beszerzési stratégiának, bár súlyánál, nagyságánál fogva önállóan kezelendő és a legkorábban (2001-ben) elindítható program.

E két program szorosan összekapcsolódik, hiszen az elektronikus folyóirat-csomagok megvásárlása függ az országban előfizetett nyomtatott folyóiratok számától, a legtöbb kiadó gyakorlata szerint ezek nem mondhatóak le az elektronikus előfizetéssel.

Bár vannak szakmai ellenérvek a nyomtatott folyóiratok központi programjának kialakítása kapcsán, hiszen az elektronikus információ térhódításával csökken a nyomtatott folyóiratok iránti igény, hazai viszonyaink között azonban erre ma még szükség van. Más olvasói szokásokat feltételez a nyomtatott információ, lehetőséget nyújtva a folyamatos tájékozódáshoz, a szakirodalom rendszeres átfésüléséhez. A célirányos információkeresés legjobb eszköze az elektronikus hordozó, az adatbázisok. Így természetesen mindkettőre szükség van.

A használói szokásokon túl a gyakorlati szempontok is alátámasztják e két program párhuzamos fejlesztését. A jelenleg előfizetett nyomtatott folyóiratok többletköltség nélkül nem mondhatóak le, tehát célszerű megtartani pl. a Chemical Abstract 4 előfizetett példányát, hogy ne legyen csillagászati az elektronikus előfizetés ára. Ugyanakkor az a négy intézmény, amely előfizet a nyomtatott változatra, meg-

kapja ugyan az elektronikus hozzáférést is, de jóval nagyobb az áldozatvállalása, mint annak a könyvtárnak, amely nem fizetett elő a nyomtatottra, de élvezzi az elektronikus előnyeit.

Tehát a központi folyóirat-előfizetési program magában foglalja az elektronikus források nyomtatott változatát, meghatározva a példányszámot és megadva a megőrző könyvtár nevét (lelőhelyét) és feladatát; az elektronikus változatban ki nem adott nyomtatott folyóiratok meghatározott körét, szintén meghatározva a megőrző könyvtár nevét és feladatát.

A nyomtatott példányok elhelyezésénél fontos szempont: a legnagyobb felhasználói kört kiszolgáló könyvtárba kerüljenek ezek a magfolyóiratok. A kiválasztásra kerülő intézmények dokumentumszolgáltató feladatot kell, hogy ellássanak a többi intézmény számára, és a könyvtáraknak biztosítani kell a folyóiratok kötésével, archiválásával járó többletköltségeket.

2001-ben hosszú távra szóló tárgyalásokat kell indítani szerzőkkel, kiadókkal és terjesztőkkel a kötelező irodalom digitalizálási programjáról, amelynek keretében elsődleges cél, hogy érdekeltté tegyük a szerzőket és a kiadókat a digitális formában való elérés biztosítására. Így hálózaton keresztül a hallgatóság számára hozzáférhetővé tehetjük azt az anyagot, amelyet a könyvtárak soha nem tudnak elegendő példányszámban beszerezni, és amely több egyetemen, nagy létszámú hallgatóságot érint. (Ehhez első lépésben előtanulmány készítése látszik célszerűnek 2001 első felében. Ezzel egyidejűleg partneri kapcsolatot kell kiépíteni és tárgyalásokat kezdeményezni a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületével, a Neumann-Ház vezetőivel, valamint a Magyar Elektronikus Könyvtár irányítóival.)

Célszerű *átfogó felmérést* készíttetni a használók oldaláról is, hogy megvizsgálhassuk a könyvtári rendszer működését, illetve feltárjuk a hiányosságokat.

A nyilvános könyvtár fogalmának értelmezése, újragondolása nagyon fontos abból az aspektusból, hogy kik és milyen feltételekkel vehetik igénybe a könyvtárat, ill. annak szolgáltatásait.

A használatra, a használat mértékének a kiterjesztésére két alapmodell van: a használat minden, a felsőoktatásban tanuló, ill. dolgozó számára egységes, minden felsőoktatási intézmény könyvtárában minden felsőoktatásban résztvevő egyenlő jogokkal veheti igénybe a szolgáltatásokat; illetve adott intézmény hallgatója csak az adott intézmény könyvtárát használhatja ingyen és megkötés nélkül, másutt térítés ellenében, ill. megkötésekkel.

Mindkét esetben gondolkodni kell a könyvtári belépők és a diákigazolvány egységes rendszerének a kidolgozásán.

A problémát megfelelő fórumok elé kell vinni az elvek kialakítása végett, majd szakmai szervezeteknek kell kidolgozniuk a működés lehetséges módját, ill. a jogszabály-módosítási javaslatot.

Támogatandó az *egységes szolgáltatási rendszer kialakítása*: nyitva tartás, szolgáltatások összehangolása, másolatszolgáltatás, átkölcsönzési rendszer biztosítása a földrajzilag távol eső területi könyvtárak között

A felsőoktatási intézmény egységes könyvtárral, ill. könyvtári rendszerrel működik, amely szervezetét, irányítását tekintve centralizált, *szolgáltatásait tekintve*

decentralizált. A decentralizált szolgáltatás függ a hálózati kiépítettségtől, az adatátviteli sebességtől, a terminálok számától stb.

A hálózatok kiépítésével, a számítógépek elterjedésével egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a tartalomipar fejlesztésére, a minőségi információhoz való hozzáférés biztosítására. Ehhez egyrészt elengedhetetlen a dokumentumszolgáltatás mellett az *információs szolgáltatás fejlesztése* internetes témafigyelés, internet-tájékoztatás, Intranet-kiépítés, folyamatos működtetés, frissítés biztosításával. Másrészt fontos, támogatásra érdemes terület az *információs kultúra megteremtése*, a számítógépes és kommunikációs analfabetizmus visszaszorítása. Ösztönözni kell és lehetőséget kell biztosítani könyvtári oktatási segédletek elkészítésére, könyvtári programok kidolgozására mind a szervezett keretek között folyó oktatáshoz, mind az önálló tanulást biztosító programokhoz.

Összhangban a NIIF fejlesztéseivel, időközönként szükség van az intézmények Informatikai Központjaival a számítógépes park rendszeres cseréjére: nagy teljesítményű szerverek vásárlására (az amortizálódott gépek cseréjére), nagy teljesítményű háttértárolók beszerzésére, a felhasználók számára a legmodernebb kiépítettségű multimédiás szolgáltatások hozzáférésére is alkalmas munkaállomások beszerzésére.

Feltétlenül szükséges az adott intézmény könyvtári rendszerén belül a lokális hálózatok frissítése, az elavult helyi megoldások minőségi javítása.

A hálózati karbantartás és a géppark szinten tartása, ill. fejlesztése mellett a software-állomány folyamatos fejlesztése is rendszeresen visszatérő költséget jelent a könyvtárak fenntartásában. Itt elsősorban azokat az integrált rendszereket kell említeni (pl. Aleph), amelyeknek újabb verziója többletköltséget ró a könyvtárakra.

– *És mikor kerülhet sor e láthatóan igen gondosan kidolgozott stratégiai fejlesztési terv „életbe léptetésére”, a vele kapcsolatos munkálatok, tennivalók megkezdésére? Időben hogyan tervezi az OM a „lebonyolítást”?*

– A stratégiai terv öt évre szól (2001–2005), a legfontosabb teendők egyike az állományfejlesztéshez kapcsolódik. Az ún. elektromos információs szolgáltató program nagyon jó úton halad afelé, hogy 2001. január 1-jétől – kísérleti jelleggel és fokozatosan – bevezetésre kerüljön, majd 2002-től teljes skálán elinduljon. Ez az állománygyarapításnak egy olyan új módja, amellyel azt szeretnénk megcélózni, hogy a külföldi folyóirat-beszerzés, ami eléggé mostohán kezelt terület volt, most elektronikusan elérhető folyóiratokkal erőteljesebben támogassa a kutatást, illetve az oktatást. Teljes szöveges adatbázisokat, ún. referencia-adatbázisokat próbálunk vásárolni. Ennek még nem eldöntött a költségvetési kerete, de lehetőség van arra, hogy elinduljunk néhány adatbázissal, és azután bővítsük a kört. Az elsődleges cél az, hogy több információ álljon rendelkezésre, és a korábbi, konzorciumkeretben kialakított társulásoknál sokkal többen férhessenek hozzá, felhasználva az NIIF hálózatát, valamint olyan tartalomszolgáltatást tudjanak nyújtani, amely eljut a felsőoktatási intézményekbe, sőt az akadémiai kutatóintézetekbe is. Ezt érezzük a legfontosabbnak, annál is inkább, mivel a külföldi folyóiratok beszerzése csak így oldható meg hosszú távon, folyamatosan.

Ezzel párhuzamosan fut egy másik program is, ez pedig a beruházásokhoz kapcsolódik, ez teszi lehetővé, hogy részint könyvtárak épüljenek, részint pedig bővüljenek, korszerűsödjenek. Ezt egy kormánybiztos irányításával végzik, tehát egy kicsit elszakad attól a területtől, amellyel én foglalkozom, hiszen a beruházások az egységes felsőoktatási fejlesztésekbe illeszkednek.

Hosszabb távú elképzelés, de nyilvánvalóan szorosan kapcsolódik az elektronikus információszolgáltatáshoz a digitalizálás, méghozzá a digitalizálásnak az a része, amely a hallgatók által használt kötelező, ajánlott (stb.) irodalomra vonatkozik, arra, amely mindig csak kevés példányban áll rendelkezésre. Ez a digitalizálási program természetesen beilleszkedik egy nagyobb országos programba. Idevonhatók természetesen a távoktatási anyagok is, valamint azok a művek, amelyeket sokan igényelnek, de mindig csak egy példányban lelhetők fel.

De amivel kezdenem kellett volna, és ami a legtöbb programunk alapja, az az – mint már utaltam rá –, hogy nincs egy mindenki számára elfogadható, egyértelműen használható teljesítménymérési rendszer. Ez pedig előrelépés lenne a teljes könyvtári rendszer számára. Ennek alapján egy nyelven tudnánk beszélni, és a mutatók alapján összemérhetők lennének az adatok és a teljesítmények. Ebben a tekintetben a Könyvtári Intézetnek igen fontos szerepe van.

– Miként illeszkedik mindez a nemzetközi trendekhez, hogyan kapcsolódik más hazai könyvtári fejlesztésekhez?

A könyvtárfejlesztés nemzetközi trendjei között előkelő helyet foglal el az információ- és kommunikációtechnikai (ICT) hálózatok kiépítésével összhangban az információáramlás biztosítása, a hálózaton keresztül történő tartalomszolgáltatás elterjedése, a forráshasznosítás és a forrásmegosztás modern, ICT-vel támogatott változatának kialakulása. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Könyvtári Osztálya az ország könyvtárfejlesztési stratégiáját a nemzetközi tendenciákat követve alakította, alakítja, amelyben fontos szerepet kap a telematikai program, megteremtve a gépi háttérct ahhoz a hálózati munkához, amelyben az információkeresés és az információhoz való hozzáférés biztosítható. Ezzel összhangban alakul a NIF fejlesztési programja is, hiszen a sávszélesség bővítése, a nagyobb adatátviteli sebesség biztosításamind a fent vázolt irányba mutató fejlesztést célozza, a hálózati együttműködést segíti. A technikai fejlesztések, a hálózatkiépítés után nyilvánvaló fejlesztési irány a tartalmi kérdések előtérbe helyezése, az ún. tartalomipar fejlesztése.

– Az eddigiekből is kiderült, de a dolog természetéből adódik, hogy Önnek, az OM-nek számos kérdésben, számos területen együtt kell működnie a NKÖM-mel, a NKÖM Könyvtári Osztályával. Milyen ez az együttműködés? Milyen az Ön kapcsolata a Könyvtári Osztállyal?

– A könyvtári törvény könyvtári rendszerről beszél, ami azt jelenti, hogy az ágazati irányítás egységes. Ezen belül azonban markáns különbségek mutatkoznak az egyes könyvtártípusok között, amelyeket továbbra is érdemes fönntartani. Én kezdetűl úgy gondolom, hogy az együttműködés, illetve az, hogy a minisztérium kettévált, és külön az OM-nek is van könyvtárakkal foglalkozó szakembere, könyvtári referense, pozitívum abból a szempontból, hogy több oldalról lehet a döntéshozókat

bizonyos dolgok fontosságáról meggyőzni. Lehetőség szerint ki kellene aknázni azt, ami ebben a két minisztérium adta lehetőségben rejtőzik. A könyvtárak járhatnak így jól: több oldalról, több forrásból kaphatnak segítséget, támogatást, lehetőségeket. Egy cél érdekében, azonos elvek alapján, kell együtt dolgoznunk, munkálkodnunk.

– *Végül hadd kérdezzek valami személyeset. Az OM-ben Ön foglalkozik a könyvtári kérdésekkel. Jó lenne, ha a 3K olvasói közelebbről is megismerkedhetnének Önnel mint a magyar könyvtáriügy egyik irányítójával. Szóljon hát önmagáról is néhány szót!*

– 1999 júliusában kerültem az Oktatási Minisztériumba a szakma szempontjából pozitív lépés eredményeképpen, hiszen az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma sokat tett annak érdekében, hogy a kultusztárca és az OM szétválása után ez utóbbiban is legyen a könyvtárakkal foglalkozó szakember. Így kerültem ide, a felsőoktatási fejlesztési főosztályra. Korábban, mielőtt a minisztériumba kerültem volna, kilenc éves főiskolai oktatói tapasztalatot szereztem Szombathelyen, a Berzsenyi Dániel Főiskolán és így a felsőoktatás berkeibe is betekintést nyertem, ami jelenlegi munkám számára éppen nem bizonyult feleslegesnek, sőt kitűnően kamatoztatható. A pályámat, mint szinte mindenki a szakmából, természetesen gyakorló könyvtárosként kezdtem a győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola könyvtárában. Ez is persze valamiféle felsőoktatási tapasztalatszerzést jelentett. Majdnem kitérőnek látszhat az a két év, amelyet az Országos Széchényi Könyvtárban töltöttem mint a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó osztály vezetője, ám ezek a diplomáciai tapasztalatok is hasznosnak bizonyulnak számos esetben.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

Vajda Kornél